

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾ ԱՐԱՐԱՏԻ

ՆԱՂԱՇԻ ԵՐԿՈՒ ԿԻՍՏԱՏԻՊ ՏԱՂԵՐ.

Նկատելիորակից պ. Աւետիք Մամիկոն-
եան Մայր Աթոռի Ծեմարանի բացման 25-րդ
տարեդարձի առթիւ նուէր է ուղարկել մի
ձեռագիր տաղարան, որը թերթերի նկատե-
ցինք, ի միջի այլ հետաքրքրական նիւթերի,
Մկրտիչ Նաղաշի երկու տաղեր՝ կիսով չափ
միայն տպուած պ. Կ. Կոստանեանի ժողովա-
ծուի մէջ՝ * որ յառաջ ենք բերում լրու-
թեամբ, ինչպէս կայ այս տաղարանի մէջ,
«Նախ աւրհնեմք» տաղի այն տները միայն
յայտնի են պ. Կոստանեանին, որոնց սկզբնա-
տառերը «Նաղաշ» անունն են կազմում, մինչ
յաջորդ տների «սարկափաղէ» սկզբնատառե-
րից պէտք է հետեւեցնել, որ երգիչն այդ տա-
ղը իւր սարկաւազութեան ժամանակն է զը-
րել և որ ուրեմն դա նորա ամենահին գոր-
ծերից է: Դորանով ոյժ է ստանում գուցէ
նաև այն ենթադրութիւնը, թէ 1418 թ. ին
զրուած Յայմատուրքի գրիչ Մկրտիչ սար-
կաւազը Նաղաշն է **։ Թէ ինչպէս պէտք է
կապել յաջորդ տների սկզբնատառերը՝ մենք
զօնարանում ենք ասել: Այդ տները ձե-
ռագրի մէջ աւելի ազատադուած են քան
նախորդները ***։ Միւս «Երազ է սուտ» տա-
ղի շարունակութիւնը՝ «Ի՞նչ շահ է քո զուր
դատելը» կայ, ինչպէս պ. Կոստանեան յի-
շում է ****, Վիեննայի Մխիթարեանց հ. 263
և 531 ձեռագիրների մէջ † իրրեւ առանձին

տաղ, իսկ մեր ձեռագրի մէջ կցուած է ան-
միջապէս յիշեալ տաղին:

Այս ձեռագիրը մի ամբողջ գործ չէ,
այլ չորս կտորներից է բաղկացած (միջան-
կեալ թերթերը չհաշուելով), որոնցից եր-
րորդը Նարեկացու մի քանի աղօթքներն է՝
աւելի մաքուր գրուած և մնացեալի հետ
առնչութիւն չունեցող մի հատուած. իսկ
միւսները տաղեր, այլ և այլ գրչութեամբ:
«Նախ աւրհնեմք» տաղը գտնուում է առա-
ջին մասի և «Երազ է սուտ» երկրորդ մասի
մէջ: Սոցանից առաջին մի թերթը ընկած է
կղել և յետոյ ուրիշ ձեռքով աւելացրած:
Ձեռագրի վերջում մի «Ահոր Սըսցի Բեռորի»
հետաքրքրական ոտանաւորը կայ, որ խնդ-
րում է ողորմի տալ «Թընդրողի բանիս Մի-
նաս Մըղտեսուն երեցփոխանին, որ ժրտեաց
ի սոյն. և ամենուն, որք են Ղարայտուն» այլ և
մի առեղծուածային թուական ևս տալիս է
«զթորքում զորքան հայկազուն, զարարա-
կապ թըվական հայուն, այր զեկտեմբերի
հըռոմայ ամսուն» բայց ամբողջ ձեռագիրը
աւելի մանրամասն հետազոտութեան կարօտ
է. մենք բաւականանում ենք այս երկու
տաղը բերելով, իրրեւ մի փոքրիկ յաւելուած
մեր բազմաշխատ ուսուցչի երկասիրութեան:
Նորին Նախաշ վարդապետի աս՝ (ացեալ) *

Երազ է և սուտ, եղանայք, յաշխարհիս բա-
ներն ի լըման.

Ո՛ր են թագաւորք, իշխանք, պարոնայք ու սուլ-
թան ու խանք:

Շինեցին բերթ ու քաղաք, զարպըներ, ու շատ
դատեցան:

* Մկրտիչ Նաղաշ ևս իւր տաղերը. Վարդաշապատ
1898. եր. 3 և 31:

** Նոյն եր. Ը.

*** Տաղի մի քանի օտար բառերի բացատրիւնը
և ծանոթութիւնները պ. Հ. Ամասեանն է գրել:

**** եր. ԽԳ.

† Յաջակ հայ. մեկուցաց մասնագիտացեալ Մխի-
թարեանց ի Վիեննա. — Հ. Յ. Տաշեան. Վիեննա, 1895 եր.
677 և 1001.

* Նախընթաց տաղն է «Անցանէ մեծութիւն. — շըր-
բառական բանես ի նախաշ վարդապետի ասացեալ» վի-
նագրով:

Յետոյ գէմ անտէր թողին: ու մտան ի հող 'ւ ի
զրնտան:

Նախա՛շ, մի՛ խաբիր մեղաւք: մի՛ դատեր անտ-
նոյ նըման:

Մի՛ գիրկ աշխարհիս ամեր: մի՛ կարծեր թէ քեզ
տի մընան:

Հուսումը քեզ խնդիր կուգան: ու խոցեն ըզհոգիդ
մահուան:

Հոգիդ բաժանի ի քէն: ու մընայ մարմնդ ի զրն-
տան:

Աշխարհս գէմ՝ վաւթայ չունի: ո՛չ արեր է մար-
դոյ բարի:

Աւուրք մի խնդալ կուտայ: բայց յետոյ է դառն
ու լեղի:

Աշխարհիս մի՛ հաւատար: զաւրն ի բուն գէմ՝ սուտ
կու խաւսի:

Զինչ որ խոստանայ բընա չի պահէ զիւր խաւքն
ի տեղի:

Հատոց խոստանայ հանգիստ: ու պահէ երեր-
մանի:

Հատոց մեծութիւն ասաց: ու պահէ աղքատ 'ւ
անաւթի:

Խարէ թէ ուրախ պահեմ ու առնեմ՝ զօրերդ ի բարի:
Ի մէջն ի ծոգուն տանի ու պահէ ի տարտալուսի:

Աւուրք մի վերայ անցնի լուկ: մահուն աւրն
հասանի:

Եարեուն դատարկ հանէ ու առնէ ողորմ՝ ու լալի:

Աւաղ զայն աղուոր մանկալիքն: որ դարձան ի հող
'ւ ի փոշի:

Իւրեանց ժամանակն անցաւ զէւրդ զերաղ մըթան
գիշերի:

Երբ որ զայդ գիտես: գերի՛, որ քո սէրդ ի սուք
'տի փոխի:

Զաշխարհիս դու մի սիրեր առաւել քան զկարն
աւելի:

Մայի հասրաթ մի՛ լինիր: մեծութիւնըն քեզ չի
պիտի:

Անիս կերակուր: հանգերձ աւելին քեզ ցաւ կու
լինի:

Է՛ ողորմելի՛ նախա՛շ, դու ջանայ ու գործէ բարի:

Զքո խորատըդ դու լըսէ: որ այլոց ի գործ անցանի:

Գիտէիր թէ լողորդ էիր: նայ մեղաց գետըն կու
տանի:

Ի հող աշխարհիս դատես: շահ չունիս քան զենն
աւելի:

Ի՞նչ շահ է քո գուր դատելի: երբ յաւտար եր-
կիր կուտանեն:

Թէ շատ է թէ քիչ ջանաս: քեզ միայն պատանդ է
բաժին:

Թ՛ առնէ աշխարհիս տիրես: քո տեղիքդ է քայլ մի
գետին:

Որչափ վայելես զաշխարհս: 'տի փրտիս ի ներդոյ
հողին:

Է՛ ողորմելի՛ նախա՛շ, հետեւիր աղքատ Ղազարին:

Աղքատ բարեգործ լալ է: քան հազար հարըստու-
թին:

Մեծատունըն վայ ասաց կենարար Որդին Միաձին:

Աղքատ ու պանդուխտ կայի՛ր: որ առնուս անանց
մեծութիւն:

Գերի Աղամայ որդիք: յաւթեանս խափիլ մի լի-
նիք:

Ի յայս աւթեանս եկին շատ մարդիք ու ձեզ նը-
մանիք:

Նոքայ փոշիման գնացին և դուք այլ կերթայք: մի
խաբիք:

Անոնց որ յետ ձեզ կուգան աւրինակ չարեաց մի
լինիք:

Հազար զեն եհար: եղբայրք: զեն եհար: անհոգ
մի՛ կենայք:

Անցաւ ժամանակն ու դնաց և աւրերըս մեզ չի
մընաց:

Յառաջին մարդոյն ի հետ միտք արայ զամէն կար-
գարար:

Ռամիկ թագաւորք 'ւ իշխանք: որ ի հող դարձան
հաւասար:

Աղուոր ի սըրտէ քընէ (քննէ?) որ եկաւ աւրերըս
ի վըճար:

Պարտ է քեզ թատպիր առնել ու դընել ըզկամքդ
ի գընալ:

Եհաս քեզ մահու պատգամ: յայնպէս և ո՛չ իմա-
ցար:

Տարեալ թողեցիր զեղբայրդ՝ նոյն կայ քեզ: և դու
չգիտացար:

Ի քեզ թէ նայիս: Նախա՛շ, քան զամէն եւ դու
խեղարար:

Նըման աւելոծ նաւի երերուն չըջես դու մղար:

Եթէ ճար գիտես: եղբայր: դու այսաւր վաղըն մի
մնար:

Մահուն աւրն թէզ կուգայ: որ չի տայ քեզ
պահմ: յամենալ:

ՏԱՂ ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ Ե ՈՒՐԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵ- ՆԱԵՆ ՄԱՐԿԱՆ:

Նախ աւրհնեմք զԱստուածութիւնն
Որ ստեղծ զհրեշտակս ի լուսոյն:

ԶԱզամ արար ի հողոյ
և ըզ կինն իւր ի կողոյ:

Ահայ հոտըն գայր գարնան:
Փեօին տեսէր խիստ խնաման:

Յորտեղ սիրելիք որ կան
Ամէնն ի հարսնիք թող գան:

Ղամպար է վառեր փեսայն:
Փեսաղըս: մոմըն վառման:

Ամենուն բարեւ կուտան:
Թող երկու ընձ 1) ձերանան:

Այ(ս)օր է մեզ որ խընդման:
Հաւասար սիրելիքս որ կան

Հարսն են առեր ու կերդան:
Թող երկուքն ի յիրար խընտան:

Հարպաթ 2 լեցու տուր կըթղան:
Եղբայր դու խըմէ փեսայն:

Փետաղաբար հարսն ու փեսայն
Թող երեքն յիրար խնդան:
Սարկաւաղունք ժողովեցան,
Քո սիրուն եղեն գուսան.
Հատ ապրի հարսն ու փեսայն
Թող երկուքն յիրար խնդան,
Աւրէնք հրամայե զայս բան:
Թէ նոր հարսն և իւր փեսայն
Զփետաղաբարն լաւ պատուեն
Եւ լինին ճորտ ու ծառայն,
Բարունից երկնից արքայն
Եւ սուրբն պառփոյն տղայն,
Երկուքն իջեալ Յորդանան՝
Մըկրտեաց զնա Յովան,
Կանջեաց ահեղ քաղցրաձայն
Այն տէրն Յիսուս արքայն՝
Կանայք շատ տղայք ծնան,
2է իմ կնկայհաւր նրման,
Առաւառ ի լոյս նրման
Լուսափայլ կենաց փեսայն,
Փետաղաբարն պատուական.
Եւ յերկուսն յիրար նրման,
Փեսայն հարաւոյն կողման
Ի իւսիսի հարսին նրման.
Երկուսն ի յիրար եկան,
Ահայ ժամ եղե գարնան,
Ամպն ի յերկինն թուի գարձան,
Զանծրե քաղցրահամ ցաղան,
Որ երկիրքս ծննանի,
Ծաղկունք զարգարեալ ցընծան,
Գովեմք զհարսն ու փեսայն,
Սորայ Յակոբա(յ) նրման.
Հալլայ 2 ի միջաց խնտան,
Ծնաւ լինին շատ մանկան:
Իւր եղբարքն առ ինք եկան,
Զփետաղաբարն առին զփեսայն.
Վազմէքն ի յորս ելան
Հաւասար ի ճանփա(յ) մրտան,
Ես պատմեմ մէկ զարմացք բան,
Որ ամէնն աչաւք տեսան.
Հայ յորս յորս գահն ելան,
Մէկ մի համբուրեաց զփեսայն,
Սատաղայ 5 ես քեզ երթամ,
Ո՛ւր կայիր դու ասչափ ժամ.
Քեզ եմ պահեմ արմաղան 4,
Հազար որսու շեւ տար զայն:
Աստ մնոր իմ դու սիրական,
Զանայ դու բեր զայն.

Տես ըզ հանգամայս որ կան,
Ի հոս շեն կենար կերպան,
Յայնժամ ելաւ քահան(ան)
Երեք զանգին արմաղան.
Աֆարին 1 իւր ծընողին,
Որ է աղչիկ և կուսան,
Եւ երկուքն առեալ տարան,
Ի յեկեղեցին մտան,
Խաչիւքն պսակեցան,
Զուգակից հալալ սեղան:
2այնեցէք ըզկուժաղան,
Լարեն դաապլայն 2 և զչաստան 5,
Եւ հետ կանչեն զթաւրլան,
Որ հարսնիքս ուրախանան.
Կ. Վ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԱՅՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅ 1900 ԹԻԱԿԱՆԻ

Մ Ձ Ա Կ

(28-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

«ՄՇԱԿԻՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՆԸ. «Մ Շ ա կ ի» տարեկան զինք 10 բուրլէ: տասն և մէկ և տասն ամսմանը՝ 9 բ., ինն և ութ ամսմանը՝ 8 բ., եօթ ամսմանը՝ 7 բ., վեց ամսմանը՝ 6 բ., հինգ ամսմանը՝ 5 բ., չորս ամսմանը՝ 4 բ., երեք ամսմանը՝ 3 բ., երկու ամսմանը՝ 2 բ., և մի ամսմանը՝ 1 բուրլէ: ԱՐՏԱՍԵԼՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ. ԻՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 բուրլէ:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՑԱՆԸ (Բաղարնայա և Բարոնակայա փողոցները անկիւն): Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներէ «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է գրվել հետեւեալ հասցէով ТИФЛИСЪ. Редакция «МШАКЪ». Իսկ արտասահմանեց՝ Tiflis, Rédaction du journal arménien „MCHAK“.

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

1. Յիսուս և Ե. Կարապետ:

2. Արար. ինչ ա Ալլահ, որի աղաւաղեալ մեծ և լայն «այս Աստուծո՛ւ երանի քե՛ւ մաղրնիք որ»:

3. Արար. Ս ա դ ա կ ա «պարտութիւն»:

4. Թուրք. աւրմադան «նուէր»:

1. Պրս. տ ժ եր ի ն «կեցցես»:

2. Պրս. ք ա բ լ ա ֆ «փոքր թմրուկ»:

3. Պրս. լ ա ս ք ա «երգ» եղանակ»: